

De fet el nom ibèric *Celso* està ben documentat directament en temps romans, gairebé en forma igual: en lletres gregues *Κελση*, en lletres ibèriques *Celse*, i en fi *Celsa* en inscripcions romanes: vegeu Mariner, *Homen. a Tovar*, 1972, 293. Del que no hi ha seguretat és de la identificació del lloc, perquè l'única dada inequívoca és que els *Celsenses* eren a la Tarraconense, segons Plini: car en la localització de les monedes es depèn sempre, més o menys, de l'atzar de les troballes. Almenys, però, la majoria de les dades sembla que es refereixen a un lloc situat cap a l'Ebre, homònim del nostre.

Perquè és allí, en efecte, on avui hi ha *Gelsa*, a l'esq. del riu, quasi a mig camí de Saragossa a Casp. Sz. Albornoz ens diu que se n'ha trobat rastre a *Vellilla* (*Rev. Univ. Bs. As.* I, 44), que ve a ser el mateix (8 k. més riu amunt). Aquí l'evolució fon. és normal, per via mossàrab: *çelsa* > *šelsa* (pron. avui *helsa*); i el trobem escrit *Exelsa* i *Xelsa* en un doc. de 1260 (Mtz.Fdo., *Doc. Val. ACA* I, 926).

Doncs *Solsona* surt normalment de la mateixa base *CELS-*, amb una terminació -o (-ON), i en la forma indicada.

Aquest nom ibèric es repetia, doncs, com passava sovint. Tal com hi ha 2 o 3 *Urso*, *Ilurco* (*Lorca*), *Turissa* (*Tossa*, *Ituriza*), *Tolosa*, *Ipagrum*, *Igabrum*² etc.; n'hi havia un a l'Ebre i l'altre a Lacetània; amb el duplicat morfològic *CELSA/CELSE*, tal com hi havia els duplicats *AUSO/AUSA*, o *TÀRRACO/TÀRRACA* (> *Tàrraga*).

Es trobaran dades útils per a la història de la ciutat, i fins del nom, de Solsona, en Bofarull, *Memorias de la ciudad de Solsona y su iglesia*, 2 vols., 4.º, 811 pp., Bna. 1959). Més fiables les obres de J. Serra Vilaró, entre altres: *Relacions entre los senyors i la ciutat de Solsona al S. XIII*, 36 pp. En el terreny folklòric i toponímic: J. Falp i Plana, *Topografía médica de Solsona y distritos adyacentes*, 208 pp., Bna., 1901.

NOMS SUCCEDANIS. *Masos de Solsó*, lloc antic de la vegueria de Tortosa, 1359 (*CoDoACA* XII, 13), tal com *Barceló* junt amb *Barcelona*, *Tarragó/Tarragona*. Torre *Solsona*, te. Castellciutat (xxxvii, 180.24). Cal *Solsonet* en els te. d'Olius i de Riner (xlv, 114.39, 109.25).

No podria cloure l'article sense fer constar el meu agraïment per les facilitats que em donaren per explotar el riquíssim, i poc usat, fons de l'Arxiu episcopal de Solsona, els eminents Serra Vilaró i Antoni Llorens.

¹ En *C. d. p.*, índex, remetent a la seva p. 655, però en aquesta pàgina no en dóna cap cita, i es limita a repetir la pretesa identificació amb *Setelsis*; res d'això en la resta del seu llibre, on es parla de *Solsona* en les pp. 656, 657, 666, 709, 716, i §§ 640, 203. I ja hem vist que el que dóna ell és la forma *Solsona*, des de 1125. — ² O *Icabrum*; ultra *Cabra* de Còrdova i el de l'Alt Cp. Tarr., hi ha el compost *Tarr-icabres* que expliquem a l'art. *Tarragona/Tàrraga*.

Solterra, V. *Saderra*

SOM

Del ll. *sūmmus* 'el més alt'. En toponímia no designa l'exemplar més alt d'un accident geogràfic, sinó la part més alta d'aquest accident (cf. *DECat* VIII, 59b48-60a23).

¹ *Coll de Som* i *Costa de ~*, entre Cardó i Tivenys (notes de P. Coromines, *Viatge per l'Ebre*, Tortosa, p. 4r). *Coll de Sóm* ja anotat per Casac. al seu llaüter, damunt l'A. de Xerta, 1926. Probablement és el mateix lloc que es troba documentat l'any 1166: «in territorio de *Som*, quod est in termino de Tortose» (*Cart. Poblet*, 119); 1168: «*Som*» (ibid., 198); 1340: «*Som*» (*BABL* XI, 396).

² *Sum del Manter* (a. 1561, *InvLC*), a la vall d'Orbanyà.

³ *Som del Txaparral*, un dels cims més grans de la serra d'Aitana, damunt de Sella.

⁴ *El Somo d'Espella*, a Castell de Castells (Coromines, 1963). Representant mossàrab del mot.

⁵ *Els Soms*, antic mas de l'alta Garrotxa, en un pla d'altíssimes cingleres (1060 m. alt.), entre Talaixà i la Menera (Coromines, 1984). J. F. C.

⁶ També deu ser-ne derivat *Les Sumades*, nom que donaren a Casac., 1924, pron. *le sumáes*, els pescadors de Cabanyes a un coll entre dos turons que veuen des de la costa de prop de Puçol, per a la *u*, cf. el que diem a l'art *Sumacàrcer*.

Somell, V. *Selma* i *Somoll* *Somera*, *Somo*, V. *S-* (mos.)

SOMOLL i semblants derivats de *moll*; d'on vénen *mullar* i *somollar*

¹ *Somoll* (pron. *al sumóli*) és una gran pagesia, dalt de la carena costera entre el Vendrell i Bellvei (o l'Arboç); oït al Montmell (1932, exc. 157) i cap a St. Jaume del Domenys.

² Ja consta en un doc. de 1157 dos cops, i en un doc. de 1157 en la forma *Semoll*. En G. d'Aguiló dóna un «alodium q. vocant *Semoll* in comit. Bna., infra term. *Fontisrubea*, in parrochia Sti. Vicentii de Morro; tunc in loco jam dicto *Semoll* 1 afr. Or. alodi de *Ipsa Bleda* - -» i altres possessions.

³ Tinc nota del cognom *Sumoi* a La Bisbal del Penedès, si bé més freqüent allí la variant *Saumoi* (1955); Maldà (*Excursions*, p. 68) escrivia (fi S. xviii): «lo Rt. F. Doctor Damià *Sumalla*, rector de Mataró». El mapa Itin. militar també escriu aquesta variant *Sumall* com nom del mas de prop del Vendrell.

⁴ Com ja vaig detallar en el *DECat* v, 750b13-37, s'explica això, amb totes aquestes variants, partint del verb *so-mullar*, derivat, com *muylar*, de *moll* MOLLIS.

⁵ A part del mas en qüestió hi ha l'adj. *sumoi*, -oll 'mig mullat' («aufals *sumoi*» a Sovelles), *mig sumoiat* ('ter-